

**Zestawienie opinii, uwag i wniosków do projektu uchwały w sprawie programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu.**

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
<b>Burmistrz Miasta i Gminy Piaseczno</b>		
1	<p>Z uwagi na ograniczenia finansowe wynikające z obecnych wysokich obciążeń budżetu gminy zawieszono realizację Programu Ograniczenia Niskiej Emisji dla Gminy Piaseczno. Przystąpienie do realizacji Programu uzależnione będzie od możliwości finansowych Gminy, wobec powyższego planowany termin zakończenia jego realizacji wskazany w harmonogramie rzeczowo - finansowym jest nierealny do spełnienia. W związku z powyższym prosimy o uwzględnienie terminu realizacji zgodnego z terminem realizacji Programu tj. 31 grudnia 2024 r.</p>	Uwzględniono.
2	<p>Negatywnie opiniujemy działanie średniookresowe wymienione w pozycji nr 4 (str. 103) wprowadzające zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla centrów miast zakazujące instalowania kominków. Zakazy te mogą być odebrane przez mieszkańców, jako ograniczenie ich swobody obywatelskiej. Proponujemy zatem wprowadzenie zapisu dopuszczającego ogrzewanie kominkiem, jako źródło uzupełniające dla głównego źródła ciepła.</p>	<p>Uwzględniono.</p> <p>Zmieniono zapis na: „Stosowanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji benzo(a)pirenu, dotyczących np. układu zabudowy zapewniającego przewietrzanie miast, wprowadzania zieleni ochronnej, zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz ustalania sposobu zaopatrzenia w ciepło tam, gdzie to możliwe oraz w zabudowie nowo planowanej.</p>
<b>Burmistrz Miasta Pułtusk</b>		
3	<p>Przedmiotowa uchwała nakłada szereg obowiązków, które gminy ze względów ograniczonych możliwości finansowych nie są w stanie zrealizować.</p> <p>W sprawie likwidacji ogrzewania indywidualnego prowadzona jest polityka informacyjna mieszkańców o szkodliwości emisji zanieczyszczeń powietrza. Służby podległe Burmistrzowi Miasta Pułtusk zachęcają do podłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej. Burmistrz Miasta Pułtusk nie posiada delegacji prawnej, aby na mieszkańców nałożyć obowiązek wymiany nieekologicznego pieca na piec ogrzewany paliwami niskoemisyjnymi (gaz lub ekogroszek) bądź zobligować do podłączenia się do wyżej wymienionych sieci. Natomiast finansowanie mieszkańcom wymiany pieców wiąże się z bardzo dużymi nakładami finansowymi, które nie mieszczą się w budżecie Gminy Pułtusk.</p>	<p>Nałożone obowiązki wynikają z konieczności dotrzymania poziomu docelowego benzo(a)pirenu w powietrzu. Zadaniem gmin jest stworzyć system zachęt do wymiany systemów grzewczych. Część kosztów wymiany systemów grzewczych ponoszą właściciele nieruchomości, na część można uzyskać dofinansowanie.</p> <p>Najbardziej kosztowne działania związane są z ograniczeniem emisji z indywidualnych systemów grzewczych. Mogą one być współfinansowane z różnych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Spośród dostępnych źródeł finansowania zadań wskazanych w programie ochrony powietrza wymienić również można:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– uruchomiony w tym roku przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Program KAWKA,</li> <li>– Program Life,</li> <li>– Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego.</li> </ul>
4	<p>Zalecenia takie, jak: nieogrzewanie węglem lub ogrzewanie węglem lepszej jakości, ograniczenie używania spalinowego sprzętu ogrodniczego i grilli, ograniczenie palenia w kominkach są niemożliwe do zrealizowania ze względów społecznych.</p>	<p>Zalecenia te dotyczą działań krótkoterminowych, czyli mają służyć ograniczeniu ryzyka wystąpienia przekroczeń, a w przypadku, gdy one wystąpią mają ograniczyć czas trwania przekroczeń. Nie jest to zalecenie ciągłe.</p>
5	<p>Wprowadzony znowelizowaną ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 r. poz. 391</p>	<p>Palenie śmieci jest często spowodowane chęcią oszczędzania innego paliwa, względami finansowymi lub niewiedzą, co jest odpadem (np. spalanie kartonów po mleku i innych napojach</p>

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	ze zm.), nowy system gospodarki odpadami komunalnymi, powinien skutecznie wyeliminować palenie śmieci. Mieszkańcy przy okazji składania deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi są na bieżąco informowani o szkodliwości spalania odpadów.	traktowane jest jako spalanie papieru, a starych mebli jako spalanie drewna). Mając na uwadze ilość szkodliwych substancji dostających się do powietrza ze spalania odpadów oraz koszty m.in. zdrowotne ponoszone przez społeczeństwo w związku z tym, należy nadal prowadzić edukację uświadamiającą o szkodliwości spalania odpadów wraz z innymi tematami dotyczącymi ochrony środowiska.
6	Z przedstawionych w programie ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu działań, Gmina Pułtusk ze względu na brak możliwości finansowych i prawnych, jest w stanie zrealizować jedynie działania dotyczące wprowadzenia odpowiednich zapisów do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz prowadzenia kampanii edukacyjnych uświadamiających społeczeństwo.	Finansowanie działań naprawczych zapisanych w programie ochrony powietrza jest możliwe funduszy celowych (np. Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska) i funduszy unijnych, a nie wyłącznie z własnych funduszy gminy. Spośród dostępnych źródeł finansowania zadań wskazanych w programie ochrony powietrza wymienić również można: <ul style="list-style-type: none"> <li>– uruchomiony w tym roku przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Program KAWKA,</li> <li>– Program Life,</li> <li>– Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko,</li> <li>– Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego.</li> </ul>
<b>Wójt Gminy Teresin</b>		
7	Przedstawiony przez Państwa projekt budzi wiele kontrowersji a w szczególności podstawowe działania wskazane do realizacji na terenie całej strefy; mazowieckiej, wymienione w załączniku nr 3 do niniejszej uchwały takie jak np.: <ul style="list-style-type: none"> <li>– rozwój sieci gazowych w celu umożliwienia większej liczbie ludności wykorzystania tego niskoemisyjnego paliwa</li> </ul>	W załączniku 3 wskazane zostały działania kierunkowe, a nie działania naprawcze określone w harmonogramie rzeczowo-finansowym. Działania kierunkowe są to działania zmierzające do obniżenia emisji benzo(a)pirenu. Umieszczenie działań kierunkowych w programie ochrony powietrza nie oznacza bezwzględnego obowiązku ich realizacji. Są to przykłady dobrej praktyki w zagospodarowaniu przestrzennym, działalności gospodarczej oraz życiu codziennym społeczeństwa, które w miarę możliwości technicznych i ekonomicznych oraz w miarę potrzeb powinny być wdrażane do codziennej praktyki. <p>Rozwój sieci gazowej wskazany został, jako pożądanym kierunkiem działań. Tam, gdzie jest to możliwe technicznie i ekonomicznie uzasadnione warto rozwijać sieć gazową, szczególnie na terenach, gdzie nie jest dostępna sieć ciepłota.</p>
8	<ul style="list-style-type: none"> <li>– uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wymogów dotyczących zaopatrywania mieszkań w ciepło z nośników niepowodujących nadmiernej emisji zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych</li> <li>– projektowanie linii zabudowy uwzględniając zapewnienie „przewietrzania” miasta ze szczególnym uwzględnieniem terenów o gęstej zabudowie oraz zwiększenie powierzchni terenów zielonych (nasadzenie drzew i krzewów).</li> </ul> <p>W/w działania naprawcze są bardzo trudne do wdrożenia, realizacji. Wymuszenie na ludności zastosowanie ogrzewania proekologicznego jest zamierzeniem niemożliwym do osiągnięcia.</p>	W wielu gminach w Polsce zapisy tego rodzaju wprowadzane są do planów zagospodarowania przestrzennego. Dotyczą one nowopowstających budynków. Zapisy te są konieczne, żeby nie pogarszać sytuacji istniejącej, nie dokładać kolejnych źródeł emisji na terenach, gdzie już notowane są przekroczenia poziomów dopuszczalnych czy docelowych. <p>Natomiast planowanie przestrzenne uwzględniające zapewnienie przewietrzania miast powinno być standardem ze względów higienicznych i zdrowotnych.</p>
9	Kolejnym przykładem jest lista działań krótkoterminowych zmierzających do ograniczenia ryzyka wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego, dopuszczalnego lub docelowego w strefach województwa mazowieckiego wymieniona w załączniku nr 5 do przedmiotowej uchwały - działania zakazowe, takie jak: <ul style="list-style-type: none"> <li>• zakaz palenia odpadów biogenych w ogrodach i na terenach zieleni, zakaz spalania odpadów w paleniskach domowych</li> </ul>	Spalanie odpadów poza instalacjami do tego przeznaczonymi jest zabronione z mocy prawa (art. 30 ust. 1 i art. 155 ustawy z dnia 14 grudnia 2013 r. o odpadach). Spalanie pozostałości roślinnych z ogrodów dopuszcza się jedynie w sytuacji, gdy w gminie nie jest prowadzona jest ich selektywna zbiórka (art. 31 ust. 7 ustawy o odpadach).

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
10	<ul style="list-style-type: none"> <li>zakaz wypalania łąk, pastwisk, nieużytków, rowów, pasów przydrożnych, szlaków kolejowych oraz trzcinowisk i szuwarów</li> </ul>	Wypalanie łąk, pastwisk, nieużytków, rowów, pasów przydrożnych, szlaków kolejowych oraz trzcinowisk i szuwarów również zabronione jest z mocy prawa (art. 124 ustawy z dnia 14 kwietnia 2004 r. o <i>ochronie przyrody</i> ).
11	<p>O konieczności dostosowania się do w/w obowiązków mieszkańcy powinni być informowani w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości oraz w przypadku zaistnienia okoliczności interwencja winna być podejmowana z Urzędu.</p> <p>Natomiast przedstawione w zał. nr 5 zalecenia są nierealne do wyegzekwowania.</p>	<p>Zalecenia wskazane w załączniku 5 dotyczą działań krótkoterminowych, czyli mają służyć ograniczeniu ryzyka wystąpienia przekroczeń, a w przypadku, gdy one wystąpią, mają ograniczyć czas trwania przekroczeń. Nie jest to zalecenie ciągłe.</p> <p>Podkreślić trzeba, że tego typu ograniczenia stosowane są w różnych krajach zarówno Unii Europejskiej, jak i innych. Egzekwowanie przestrzegania tych ograniczeń wymaga przeprowadzenia wcześniej stosownej akcji informacyjno-edukacyjnej.</p>
12	<p>Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji programu ochrony powietrza, stanowiący załącznik nr 4 do uchwały również budzi spory i dyskusje, tj. działania takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>zmiana sposobu ogrzewania na proekologiczny,</li> <li>zmiana sposobu ogrzewania w miastach strefy mazowieckiej — podłączenie do sieci ciepłej budynków na ulicach, na których sieć istnieje,</li> <li>wprowadzenie odpowiednich zapisów do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.</li> </ul>	<p>Na terenie strefy mazowieckiej notowane są przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych w powietrzu. Za nieprzestrzeganie standardów jakości powietrza, na wniosek Komisji Europejskiej, w 2010 r., przeciwko Polsce zostało wszczęte postępowanie i Polsce grożą kary finansowe nakładane przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Kary takie zwykle są bardzo dotkliwe (od 300 000 do 1 000 000 EURO dziennie). Zatem konieczne jest ograniczenie emisji z indywidualnych systemów grzewczych, które są głównym źródłem emisji benzo(a)pirenu. Może to być realizowane poprzez stworzenie systemu zachęt do wymiany systemów grzewczych. Natomiast zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego, dotyczące nowych budynków, są konieczne, żeby nie pogarszać sytuacji istniejącej, nie dokładać kolejnych źródeł emisji na terenach, gdzie już notowane są przekroczenia poziomów dopuszczalnych czy docelowych.</p>
<b>Prezydent Miasta Radomia</b>		
13	<p>1. Proszę o aktualizację następujących danych:</p> <p>a) powierzchni i liczby występujących form ochrony przyrody w granicach administracyjnych miasta Radomia (m.in. pomników przyrody). Prawidłowe informacje znajdują się w zmianie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom uchwalonej Uchwałą Nr 168/2011 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 29.08.2011r. dostępnej na stronie <a href="http://www.bip.radom.pl/ra/plany-przestrzenne/studium-uwarunkowan-prz/13099,Studium-uwarunkowan-przestrzennych.html">http://www.bip.radom.pl/ra/plany-przestrzenne/studium-uwarunkowan-prz/13099,Studium-uwarunkowan-przestrzennych.html</a></p>	Uwzględniono.
14	<p>b) uchwały obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom, - prawidłowy zapis powinien brzmieć: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomia” przyjętego Uchwałą Nr 221/99 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 29 grudnia 1999r. z późniejszymi zmianami.</p> <p>Obowiązujące zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radom dostępne są na stronie internetowej: <a href="http://www.bip.radom.pl/ra/plany-przestrzenne/studium-uwarunkowan-prz/13099,Studium-uwarunkowan-przestrzennych.html">http://www.bip.radom.pl/ra/plany-przestrzenne/studium-uwarunkowan-prz/13099,Studium-uwarunkowan-przestrzennych.html</a></p>	Uwzględniono.
15	<p>2. W aktualnie obowiązującym Programie obniżania niskiej emisji na terenie miasta Radomia”, przyjętym uchwałą nr 510/2009 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 20.04.2009 r.</p>	Uwzględniono. Wprowadzono zmianę w załączniku 4.

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	dopuszczono możliwość wymiany ogrzewania węglowego na olejowe, a w przedstawionym projekcie nie uwzględnia się tego nośnika energii – prosimy o dopisanie.	
16	3. Na stronie 88 zapis „W zabudowie wielorodzinnej przewidziano wyłącznie podłączenie budynków do sieci ciepłej.” nie jest zgodny z treścią PONE dla Radomia.	Uwzględniono. Zmieniono zapis na: „W zabudowie wielorodzinnej przewidziano m.in.: <ul style="list-style-type: none"> <li>• podłączenie budynków do sieci ciepłej,</li> <li>• zmianę niskosprawnego ogrzewania węglowego (kotły, piece węglowe) na ogrzewanie proekologiczne,</li> <li>• modernizację instalacji lub montaż instalacji w przypadku jej braku w budynku,</li> <li>• montaż kolektorów słonecznych”.</li> </ul>
17	4. W załączniku nr 4 – Harmonogram rzeczowo – finansowy realizacji programu w części 1.4 dotyczącej strefy miasta Radomia (str. 106) – Lp.1. „ Podłączenie do sieci ciepłej lub zamiana na ogrzewanie elektryczne, lub ogrzewanie gazowe około 570 tys. m <sup>2</sup> w zabudowie jedno- i wielorodzinnej” w rubryce „Jednostka realizująca zadanie” należy uwzględnić również właścicieli mieszkań i budynków, w których stosuje się ogrzewanie węglowe, bo to od ich zaangażowania zależy realizacja tego działania.	Uwzględniono. Dopisano stosowne zapisy.
18	5. Na stronie 110 – „Lista działań, niewynikających z Programu, poddanych analizie i przewidzianych do realizacji dla strefy miasta Radom” wnosimy uwagi do następujących zapisów: a) Lp. 1. – „Rozwój infrastruktury gazowej i c.o. na obszarze miasta” - Prezydent Miasta Radomia nie jest odpowiedzialny za rozwój infrastruktury gazowej i zadanie to nie może być finansowane z budżetu miasta;	Uwzględniono. Zapisy zostały zmienione.
19	b) Lp. 4. wpisano: „Zmiana nośników energii z paliw stałych na paliwa płynne, gazowe, w tym źródła geotermalne” – zgodnie z „Programem możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego” najkorzystniejsze warunki wykorzystania energii geotermalnej występują w powiatach: płońskim, żuromińskim, płońskim, sierpeckim, sochaczewskim, żyrardowskim..... Dobre warunki występują w miastach: Żyrardów, Błonie, Gostynin, Płock, Sochaczew. W miejscowościach: Nowy Dwór Mazowiecki, Grodzisk Mazowiecki, Grójec, Legionowo, Warszawa, Pruszków, Płońsk, Piastów warunki określa się jako przeciętne.” (str. 35) – dlatego wnosimy o usunięcie zapisu o źródłach geotermalnych. Ponadto, jako podmiot odpowiedzialny za zadanie, należy oprócz Prezydenta Miasta Radomia, wpisać właścicieli mieszkań i budynków, którzy również będą partycypować w realizacji tego zadania.	Uwzględniono. Zapisy zostały zmienione.
20	c) Lp. 5 - Modernizacja obiektów energetycznego spalania paliw oraz wdrażanie strategii czystej produkcji, dalsza poprawa wskaźnika sprawności – skoro odpowiedzialnymi za realizację tego zadania są zarządcy zakładów i przedsiębiorstw, więc jako źródło finansowania nie może być wpisany budżet miasta	Uwzględniono. Wpisano "budżet zakładów i przedsiębiorstw".
21	6. Realizacja działań krótkoterminowych wymienionych w załączniku Nr 5 jest mało realna. Dotyczy to również zapisów w tekście na str. 88-89 dotyczących kontroli: – przestrzegania zakazu spalania pozostałości	Spalanie odpadów poza instalacjami do tego przeznaczonymi jest zabronione z mocy prawa (art. 30 ust. 1 i art. 155 ustawy z dnia 14 grudnia 2013 r. o odpadach). Spalanie pozostałości roślinnych z ogrodów dopuszcza się jedynie w sytuacji, gdy w gminie nie jest prowadzona jest ich selektywna zbiórka (art. 31 ust. 7 ustawy

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	<p>roślinnych oraz zamieszkiwania na terenach ogródków działkowych, gdzie zabudowania ogrzewane są często przez urządzenia o bardzo małej sprawności, powodujące dużą emisję zanieczyszczeń do powietrza;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– sposobów wykorzystania paliw oraz przestrzegania zakazu spalania odpadów przez mieszkańców;</li> <li>– przestrzegania zakazu palenia w kominkach.</li> </ul> <p>Wyżej wymienione działania mogą być realizowane poprzez prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej, której celem będzie podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie zagrożeń wynikających z tych zachowań.</p>	<p>o <i>odpadach</i>). Prowadzone kontrole przestrzegania obowiązującego prawa mają mieć również walor edukacyjny. Kontrole takie prowadzone są w innych miastach na terenie kraju, zatem warto korzystać z takich wzorców.</p>
<b>Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy</b>		
22	<p>I. Uwagi ogólne</p> <p>1. Proponuje się zmianę nazwy strefy aglomeracja warszawska na miasto stołeczne Warszawa</p>	<p>Nie uwzględniono. Nazwa „aglomeracja warszawska” wynika z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. z 2012 r. poz. 914) i używana jest w programie ochrony powietrza, jako nazwa strefy oceny jakości powietrza, dla której konieczne było opracowanie przedmiotowego programu.</p>
23	<p>2. Należy uzupełnić podstawę prawną uchwały. Pomimo iż projekt uchwały zawiera plan działań krótkoterminowych, pominięto w przytoczeniu podstawy art. 92 ust. 1 c Prawa ochrony środowiska, który to przepis pozwala na wprowadzenie takiego planu.</p>	<p>Uwzględniono.</p>
24	<p>3. Proponuje się w harmonogramie rzeczowo-finansowym realizacji programu dotyczącym Warszawy przedstawić jedynie zadania ujęte w Wieloletniej Prognozie Finansowej, stanowiącej oficjalny dokument m. st. Warszawy określający planowane inwestycje. Aktualna sytuacja dochodowa miasta nie wskazuje na możliwość zwiększenia w najbliższym okresie poziomu wydatków majątkowych. Dlatego też Prezydent m.st. Warszawy nie może przyjąć na siebie zobowiązania do sfinansowania innych działań.</p>	<p>Nie uwzględniono. Na terenie strefy aglomeracja warszawska notowane są przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych w powietrzu. Za nieprzestrzeganie standardów jakości powietrza, na wniosek Komisji Europejskiej, w 2010 r., przeciwko Polsce zostało wszczęte postępowanie i Polsce grożą kary finansowe nakładane przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Kary takie zwykle są bardzo dotkliwe (od 300 000 do 1 000 000 EURO dziennie). Zatem konieczne jest ograniczenie emisji z indywidualnych systemów grzewczych, które są głównym źródłem emisji benzo(a)pirenu. Proponuje się, aby było to realizowane poprzez stworzenie systemu zachęt do wymiany systemów grzewczych. Prezydent m. st. Warszawy może pozyskać na ten cel środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (np. Program KAWKA), część kosztów ponoszona będzie przez właścicieli nieruchomości. Zatem wskazane w Programie koszty jedynie w części mają być ponoszone przez jednostki samorządowe.</p>
25	<p>4. W zakresie prognozy zmiany emisji nie podano:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• które inwestycje przedsiębiorstw energetycznych zostały uwzględnione w prognozie,</li> <li>• w jaki sposób i w jakim stopniu uwzględniono rozbudowę miast: powstawanie nowych osiedli i źródeł ciepła,</li> <li>• jaką przyjęto dynamikę: zmian kubatury mieszkaniowej rozproszonej i innej, intensywności zamieszkania, zatrudnienia, nawyków transportowych, realizowanych profili konsumpcji itd.</li> </ul>	<p>Emisja punktowa benzo(a)pirenu w Warszawie dla roku bazowego i prognozy jest taka sama.</p>
26	<p>5. Należy rozważyć zasadność powtarzania w programie zapisów wynikających z innych obowiązujących aktów prawnych np. zakazu</p>	<p>Ze względu na bardzo częste łamanie tego przepisu wydaje się zasadne prowadzenie edukacji ekologicznej dotyczącej tego aspektu oraz nasilenie kontroli palenisk domowych w czasie dni</p>

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	spalania odpadów w paleniskach domowych.	z przekroczonymi stężeniami dopuszczalnymi lub alarmowymi pyłu zawieszonego PM10, którego składnikiem jest benzo(a)piren.
27	6. Należy użyć sformułowania sieć ciepłownicza we wszystkich miejscach w tekście uchwały i załączników do uchwały, gdzie jest mowa o sieci ciepłej. Proponowany zapis jest zgodny z definicją zawartą w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 15 stycznia 2007 r. w sprawie <i>szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych</i> (Dz. U. Nr 16, poz. 92).	Uwzględniono.
28	7. Proponuje się zastąpić sformułowanie centralny system grzewczy sformułowaniem rurociągowy system grzewczy oraz miejska sieć ciepłownicza sformułowaniem sieć ciepłownicza w mieście. W Warszawie termin miejska sieć ciepłownicza może być interpretowany, jako wskazanie jednego przedsiębiorcy. Na terenie miasta działa, co najmniej, kilka przedsiębiorstw ciepłowniczych oraz funkcjonuje zasada TPA (dostęp osób trzecich) zapewniająca konkurencję z rynkowym dostępem do sieci.	Uwzględniono częściowo.  Określenie centralny system grzewczy odnosi się od systemu, gdzie zaopatrywanie budynków w ciepło odbywa się zdalaczynnie. Brak powodów do zmiany nazewnictwa.  Sformułowanie „miejska sieć ciepłownicza” zamieniono na „sieć ciepłownicza w mieście”.
29	8. Należy stosować pisownię nazw dzielnic m. st. Warszawy zgodną z ustawą z dnia 15 marca 2001 r. o <i>ustroju miasta stołecznego Warszawy</i> , np. Wola zamiast błędnej Warszawa - Wola.	Uwzględniono.
30	9. Należy uzupełnić mapy w zakresie układu drogowego. Wykorzystane w programie mapy nie zawierają części dróg i obiektów mostowych (np. Trasa Siekierska, układ dróg w Dzielnicy Wesoła). Zgodnie z legendą, mapy przedstawiają sieć dróg krajowych i wojewódzkich. W rzeczywistości brak jest części dróg tych klas, a jednocześnie naniesiono drogi kategorii powiatowej.	Nie uwzględniono. W programie ochrony powietrza wykorzystany został, niezbędny do wyznaczenia emisji, zasób danych mapowych. Na rysunkach sieć drogową przedstawiona jest jedynie w zakresie niezbędnym do ogólnej orientacji przestrzennej. Uzupełnienie map nie wniosłoby nic do meritum sprawy. Opisy w legendach map zmieniono na: drogi główne”.
31	10. Proponuje się ujednoczyć kolory oraz ich opisy stosowane na wykresach (np. wykresy na str. 139 i 141).	Nie uwzględniono. Wykresy są czytelne i ujednoczenie kolorów nie wnosi nic do sprawy.
32	11. Proponuje się wyjaśnienie stosowanych w programie skrótów, np. PDK.	Uwzględniono. Skrótów zostały usunięte, używane są pełne.
33	12. Proponuje się, aby informacje prezentowane na mapach i wykresach przedstawione zostały w formie tabeli. Mapy i wykresy powinny mieć jedynie charakter ilustracji uzupełniającej.	Nie uwzględniono.  Tam, gdzie jest to możliwe, dane prezentowane są w formie tabel i wykresów. Jednak w przypadku wielkości stężeń zanieczyszczeń w poszczególnych receptorach siatki jest to zadanie wysoce nieekonomiczne i nieekologiczne. Zaprezentowanie danych pokazanych na jednej mapie (wielkość stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu na terenie strefy) wymagałoby: – dla Warszawy ok. 130 stron, – dla Płocka i Radomia po ok. 60-70 stron, – dla strefy mazowieckiej ok. 400 stron.
34	13. Proponuje się sporządzić zestawienie wszystkich działań ukazując ich wpływ nie tylko na strefę realizacji, ale również na pozostałe strefy na terenie województwa.	W analizach przeprowadzanych dla roku prognozy ujęte jest oddziaływanie redukcji emisji na poszczególne strefy.
35	Uwagi szczegółowe: 1) str. 2	Nie uwzględniono. Informacje, o których mowa w §9 i 10, trafić będą do Departamentu Środowiska Urzędu Marszałkowskiego

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	<p>W §9 zapisano: Organami właściwymi do przekazywania organowi określającemu Program informacji (...) są starostowie właściwi miejscowo dla obszarów przekroczeń.</p> <p>Na terenie Warszawy znajdują się źródła emisji, dla których pozwolenia oraz inne decyzje wydaje Marszałek Województwa Mazowieckiego.</p> <p>W związku z tym proponuje się dopisanie tego organu w § 9.</p>	<p>w Warszawie. Analogiczne informacje, dotyczące instalacji, dla których organem ochrony środowiska jest Marszałek Województwa Mazowieckiego są wytwarzane w ww. Departamencie Środowiska, nie ma więc potrzeby ich przekazywania.</p>
36	<p>2) str. 2</p> <p>W §11 należy doprecyzować, że przekazywane są informacje o realizacji działań naprawczych zawartych w punkcie I załącznika nr 4 do uchwały.</p> <p>Obecne brzmienie § 11 może sugerować, iż przekazywane mają być również informacje o realizacji działań niewynikających z programu, poddanych analizie i przewidzianych do realizacji (wymienionych w punkcie 2 załącznika nr 4).</p>	<p>Uwzględniono. Doprecyzowano zapis.</p>
37	<p>3) str. 2, 4</p> <p>Doprecyzowania wymaga, o jakich aktach prawa miejscowego, wydawanych przez rady gmin, jest mowa w § 13 i § 21 uchwały.</p>	<p>Uwzględniono.</p> <p>Konieczność zamieszczenia tego zapisu wynika z § 5 pkt 1 lit. b oraz § 11 pkt 1 lit. b Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1028). Rozporządzenie nie precyzuje o jakich aktach prawa miejscowego jest mowa. Założenie jest takie, że zapis ten dotyczy wszelkich aktów prawa miejscowego, które mogą mieć związek z Programami ochrony powietrza, bądź Planami działań krótkoterminowych. Zapisy doprecyzowano.</p>
38	<p>4) str. 18</p> <p>Ulica Anieli Krzywoń, przy której zlokalizowana jest stacja pomiarowa, znajduje się w Dzielnicy Bemowo, a nie na terenie Dzielnicy Wola.</p>	<p>Uwzględniono.</p>
39	<p>5) str. 27</p> <p>Błędnie podano liczbę pomników przyrody na terenie Warszawy. Według stanu na dzień dnia 21.08.2013 r. na terenie m.st. Warszawy występuje 476 pomników przyrody.</p>	<p>Uwzględniono.</p>
40	<p>6) str. 39</p> <p>Las Natoliński położony jest na terenie Dzielnicy Wilanów, a nie Dzielnicy Mokotów.</p>	<p>Uwzględniono.</p>
41	<p>7) str. 42</p> <p>Proponuje się przy opisie substancji podać wskaźniki wzrostu ryzyka zachorowań przy narażeniu na ekspozycję szkodliwej substancji. Informacje takie pomogłyby w dokonaniu wyboru pomiędzy działaniami w zależności od wielkości przekroczeń.</p>	<p>Nie uwzględniono. W przypadku benzo(a)pirenu każda ilość tej substancji jest szkodliwa, gdyż kumuluje się w organizmie i prowadzi do mutacji genowych.</p>
42	<p>8) str. 53</p> <p>Proponuje się ujednoczyć terminologię dotyczącą stężeń zanieczyszczeń poprzez zastąpienie słowa ładunek słowem poziom.</p>	<p>Uwzględniono.</p>
43	<p>9) str. 84</p> <p>Proponuje się przedstawienie danych, na podstawie których określano efekt działań naprawczych przedstawionych w tabeli np. czy przy obliczeniach efektu działania polegającego na podłączeniu do sieci ciepłowniczej wzięto pod uwagę wzrost emisji ze źródeł punktowych zasilających sieć ciepłowniczą.</p>	<p>Dane dotyczące sposobu określenia wielkości emisji z poszczególnych rodzajów paliw stosowanych w indywidualnych systemach grzewczych zamieszczone są w „Programie ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu”, który był podstawą do przygotowania projektu uchwały Sejmiku Województwa Mazowieckiego poddanej opinii.</p> <p>Dokumentacja jest dostępna w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego, w Departamencie Środowiska.</p> <p>Efekt ekologiczny został obliczony przy, jako różnica pomiędzy emisją benzo(a)pirenu ze starego kotła węglowego, przy zastosowaniu paliwa stałego a emisją analizowanego</p>

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
		<p>zanieczyszczenia przy zastosowaniu innych paliwa lub innych kotłów (np. retortowych).</p> <p>Wskazane na stronie 83-84 wskaźniki efektu ekologicznego nie ujmują wzrostu emisji ze źródeł punktowych zasilających sieć ciepłowniczą ponieważ spalanie paliw w kotłach dużej mocy czy w blokach energetycznych odbywa się w bardzo wysokich temperaturach, co powoduje, że ilość powstającego benzo(a)pirenu jest niewielka, wręcz pomijalna. Potwierdzają to przedstawione w Programie bilanse emisji, gdzie wyraźnie widać, że ilość benzo(a)pirenu emitowanego ze źródeł punktowych jest wielokrotnie niższa niż ze źródeł powierzchniowych (czyli z indywidualnych systemów grzewczych).</p>
44	<p>10) str. 84</p> <p>W programie zapisano, że zgodnie z zasadami efektywności energetycznej wszystkie działania prowadzące do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza (w tym benzo(a)pirenu) muszą również prowadzić do ograniczenia zużycia energii oraz uwzględniać zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie produkcji energii w strefie. Jak wskazują statystyki energochłonności i elektrochłonności w przypadku intensywnego rozwoju, zwiększenie efektywności nie oznacza jednoczesnego zmniejszenia zużycia energii. W takiej sytuacji występuje zmiana struktury zużycia nośników energii (mediów) i profili dobowych.</p>	Uwaga niezrozumiała.
45	<p>11) str. 94</p> <p>W punkcie 2. Określenie planowanych działań, w celu osiągnięcia zamierzonej Poprawy jakości powietrza w strefie aglomeracja warszawska:</p> <p>a) określając stan i prognozę poziomu stężenia pyłów i gazów nie podano czy uwzględniono realizowane lub zaplanowane inwestycje zmniejszające emisję w przedsiębiorstwach, w tym w elektrociepłowniach i ciepłowniach na terenie m.st. Warszawy (nowy blok gazowo-parowy, likwidacja starych kotłów, instalacja odazotowania spalin), a także w obiektach w otoczeniu Warszawy.</p> <p>Nie podano również, czy uwzględniono konieczne obniżenie emisji w związku z obniżeniem dopuszczalnych poziomów emisji z instalacji od roku 2016.</p>	Źródła punktowe emitują wielokrotnie mniejsze ilości benzo(a)pirenu niż źródła powierzchniowe, a ich udział w wielkości stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu jest wręcz pomijalny. Dlatego w prowadzonych analizach dla roku prognozy wielkość emisji źródeł punktowych pozostawiono na tym samym poziomie co w roku bazowym.
46	<p>b) planowane działania zostały sformułowane ogólnikowo i hasłowo.</p> <p>Rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w ciepło realizowana jest przez przedsięwzięcia o różnym zakresie i czasie budowy, różniące się wielkością efektów.</p> <p>Nie podano, które z tych przedsięwzięć zostały przyjęte w programie i uwzględnione w obliczeniach. Program nie daje odpowiedzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- jakie będą bezpośrednie działania miasta, województwa czy też prywatnych właścicieli nieruchomości lub komercyjnych przedsiębiorstw produkcyjnych lub energetycznych,</li> <li>- jaki będzie wkład samorządu w finansowanie tych przedsięwzięć,</li> <li>- jakie działania będą stanowić obciążenie dla rezydentów i jak te obciążenia finansowo zostaną przeniesione na samorządy: wojewódzki i warszawski,</li> <li>- czy samorząd sfinansuje zmiany</li> </ul>	<p>Zgodnie z wyrokami sądu administracyjnego programy ochrony powietrza mają mieć "charakter ogólny i abstrakcyjny" oraz wskazywać kierunki działań zmierzających do poprawy stanu jakości powietrza.</p> <p>Ponadto, pkt 2 załącznika nr 3 wskazane zostały działania kierunkowe, a nie działania naprawcze określone w harmonogramie rzeczowo-finansowym. Działania kierunkowe są to działania zmierzające do obniżenia emisji benzo(a)pirenu. Umieszczenie działań kierunkowych w programie ochrony powietrza nie oznacza bezwzględnego obowiązku ich realizacji. Są to przykłady dobrej praktyki w zagospodarowaniu przestrzennym, działalności gospodarczej oraz życiu codziennym społeczeństwa, które w miarę możliwości technicznych i ekonomicznych oraz w miarę potrzeb powinny być wdrażane do codziennej praktyki.</p>



Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	<p>technologiczne w przedsiębiorstwach,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– kto poniesie skutki ewentualnego zamknięcia przedsiębiorstw w wyniku wprowadzenia uchwały, likwidacji miejsc pracy, wypłaty wsparcia dla bezrobotnych i zasiłków socjalnych.</li> </ul>	
47	<p>12) str. 96 Punkty 4 i 7 w zakresie ograniczenia emisji z istotnych źródeł punktowych określają te same działania. Proponuje się wykreślić jeden z nich.</p>	Uwzględniono.
48	<p>13) str. 100 Należy zweryfikować wartość redukcji emisji. W tabeli podano, że wynosi ona 14,40 kg/rok, natomiast w tekście pod tabelą, że ok. 176,1 kg/rok.</p>	Uwzględniono. Zapisy zostały poprawione.
49	<p>14) str. 103 W celu realizacji programu zakłada się m.in. podłączenie do cieci ciepłej lub zastosowanie ogrzewania gazowego dla ok. 82 tys. m<sup>2</sup> powierzchni użytkowej ogrzewanej obecnie paliwami stałymi (głównie węglem) w Dzielnicy Ursus. a) Wątpliwości budzi realizacja działania na terenie Dzielnicy Ursus. Dzielnica ta nie jest wskazana jako obszar, na którym występują najwyższe stężenia (strona 22).</p>	<p>Z powodu przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu na całym terenie Warszawy powinny być prowadzone działania naprawcze zmierzające do ograniczenia emisji z indywidualnych systemów grzewczych. Jednak z powodów wysokich kosztów, niewspółmiernych do osiągniętego efektu ekologicznego działania ograniczono do tych, które są konieczne ze względu na konieczność dotrzymania poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego.</p>
50	<p>b) Skoro działanie byłoby nakazem, a jako realizatora wskazano Prezydenta m.st. Warszawy to należy wnioskować, że inwestorem byłoby Miasto. W związku z powyższym, w programie powinny się znaleźć odpowiedzi na pytania:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– na jakiej podstawie określono powierzchnię użytkową mieszkań, które zostaną podłączone do miejskiej sieci ciepłowniczej,</li> <li>– na jakiej podstawie zostaną wybrane obiekty do podłączenia do sieci,</li> <li>– dlaczego Miasto ma inwestować w prywatne obiekty.</li> <li>– dlaczego nie wskazano obiektów samorządowych,</li> <li>– dlaczego wybrane zostały mieszkania w Ursusie, a nie inne, których podłączenie dawałoby taki sam efekt.</li> </ul>	<p>Z powodu przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu na całym terenie Warszawy powinny być prowadzone działania naprawcze zmierzające do ograniczenia emisji z indywidualnych systemów grzewczych. Jednak z powodów wysokich kosztów, niewspółmiernych do osiągniętego efektu ekologicznego działania ograniczono do tych, które są konieczne ze względu na konieczność dotrzymania poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM10. Podana powierzchnia użytkowa mieszkań, które powinny być podłączone do miejskiej sieci ciepłowniczej lub sieci gazowej pozwala na uzyskanie takiego efektu ekologicznego – obniżenie emisji pyłu zawieszonego PM10, który wystarczy, aby stężenia tej substancji spadły poniżej poziomu dopuszczalnego. Działanie to może być realizowane poprzez program zachęt finansowych, połączonych z pomocą techniczną i organizacyjną oraz edukacją ekologiczną. Główne środki na ten cel mają pochodzić z funduszy środowiskowych (m. in. Programu KAWKA). Obiekty samorządowe również zostaną wskazane – dodano działanie o kodzie WmWarPSC. Działanie to powinno być realizowane w dzielnicy Ursus, ponieważ jedynie tam, w obszarze przekroczeń największy wpływ na wielkość stężeń pyłu zawieszonego PM10 ma emisja powierzchniowa (z indywidualnego ogrzewania) i tam przy najmniejszym nakładzie środków najszybciej uzyska się żądany efekt ekologiczny.</p>
51	<p>c) Zakładany program naprawczy polegający na przestawieniu z ogrzewania węglowego na gazowe jest niemożliwy do natychmiastowej realizacji. Nie uwzględniono faktu, że występuje obecnie, oraz prawdopodobnie będzie się pogłębiał, niedobór zdolności transportowych w gazociągach wysokiego ciśnienia i stacjach redukcyjnych pierwszego stopnia, zaopatrujących gazowy system dystrybucyjny obsługujący obszar m.st. Warszawy i okolic. Pierścień gazociągów Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM wokół Warszawy jest wykorzystany w 99,9%.</p>	Program nie zakłada natychmiastowej realizacji, ma być zrealizowany w ciągu 10 lat.
52	<p>d) Technicznie wykonalny program może opierać się na paliwach przechowywanych w zbiornikach</p>	Program nie narzuca szczegółowego sposobu realizacji obowiązku. Ze względu na szereg skomplikowanych

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	w stanie ciekłym: mieszanina propan butan lub olej opałowy niskosiarkowy. Jednak te rozwiązania są kilkakrotnie droższe od ogrzewania węglowego. Jeszcze droższe jest ogrzewanie energią elektryczną czy wykorzystanie odnawialnych źródeł energii takich jak pompy ciepła.	uwarunkowań miejscowych sposobów realizacji działania pozostaje w gestii władz samorządowych.
53	e) Rozwiązaniem mogłoby być np. rozszerzenie zasięgu działania lokalnej sieci ciepłowniczej na zabudowę rozproszoną z wykorzystaniem sieci niskoparametrowych. Takie działania nie były jednak przewidywane w Polityce energetycznej m.st. Warszawy i Planie zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla m.st. Warszawy.	
54	15) str. 104 Jako sposób działania Ograniczenie emisji komunalno-bytowej WmWarPZP zapisano m.in.: Stosowanie odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji dwutlenku azotu oraz pyłu zawieszonego PM10, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących np. ...ustalenia zakazu stosowania paliw stałych, w obrębie projektowanej zabudowy (w przypadku stosowania indywidualnych systemów grzewczych), reorganizacji układu komunikacyjnego oraz wprowadzeniu stref zamkniętych dla ruchu samochodowego w ścisłym centrum miasta... Proponuje się zastąpienie zapisu: ustalenia zakazu stosowania paliw stałych zapisem ustalenia zakazu stosowania paliw wysokoemisyjnych oraz dodanie zapisu preferowanie podłączania nowych obiektów do sieci ciepłowniczej w rejonach objętych rurociągowym systemem grzewczym. Proponuje się również usunąć zapis dotyczący reorganizacji układu komunikacyjnego oraz wprowadzenia stref zamkniętych dla ruchu samochodowego w ścisłym centrum miasta. Analizy wykazały znikomy wpływ ruchu pojazdów na poziom stężenia benzo(a)pirenu. Ponadto działanie dotyczy emisji komunalno - bytowej a nie komunikacyjnej.	Uwzględniono.
55	16) Proponuje się zastąpić zapis zawarty w tabeli w punkcie 3, lp. 3: Stosowanie odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji dwutlenku azotu oraz pyłu zawieszonego PM10 na zapis Stosowanie odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji benzo(a)pirenu.	Uwzględniono.
56	17) str. 114 W tabeli dotyczącej uwarunkowań wynikających ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. st. Warszawy w kolumnie Uwarunkowania, założenia należy połączyć dwa pierwsze punkty.	Uwzględniono.
57	18) str. 119 Przedsiębiorstwo Mazowiecka Spółka Gazownictwa nie istnieje. Proponuje się nie wskazywać imiennie dystrybutorów gazowych, a jeśli już to wymienić ich liczbę i ewentualnie ich sumaryczną wielkość dostawy gazu.	Uwzględniono. Zmieniono zapis.
58	19) str. 125 Proponuje się zastąpić zapis: "mały jest	Uwzględniono.

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	<p>natomiast udział sieci w zasilaniu dzielnic: Wilanów, Wawer i Rembertów" zapisem: "Sieć jest dobrze rozwinięta i obsługuje zabudowę zwartą szczególnie w centrum miasta. W rozległych dzielnicach o przewadze zabudowy rozproszonej takich jak Białołęka, Rembertów, Wawer. Wilanów ciepło sieciowe jest dostarczane do istniejących enklaw intensywnej zabudowy wielorodzinnej. Centralna sieć ciepłownicza tworzy układ połączony o strukturze pierścieniowo - promieniowej."</p>	
59	<p>20) str. 126  Podano informację, że dystrybucją gazu ziemnego na terenie strefy zajmuje się Gaz System S.A. zwracamy uwagę, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a) Gaz-System nie zajmuje się dystrybucją gazu ziemnego, jest operatorem gazowego systemu przesyłowego,</li> <li>b) od roku 2010 sytuacja energetyczna w Warszawie uległa istotnej zmianie.</li> </ul> <p>Ujawnił się brak rezerw przesyłowych w systemie gazowym wysokiego ciśnienia zasilającym obszar m.st. Warszawy. Operator Systemu Przesyłowego Gaz-System poprawę stanu zasilania planuje w inny sposób niż opisuje to Studium. Zmieniła się też strategia rozbudowy dystrybucji gazu. Nowe obiekty zaopatruje się z gazociągów średniego ciśnienia tak, że praktycznie stacje redukcyjne 11 stopnia są budowane przy każdym odbiorcy. Zastępuje się też gazociągi niskiego ciśnienia gazociągami średniego ciśnienia. Zmiany te nie znalazły jeszcze odzwierciedlenia w dokumentach planistycznych miasta.  W związku z powyższym wskazane jest, aby nie powoływać się na zapisy Studium, które odbiegają od stanu faktycznego.</p>	Uwzględniono.
60	<p>21) str. 142  Spis dokumentów wykorzystanych do opracowania programu należy uzupełnić o Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. st. Warszawy.</p>	Uwzględniono.
61	<p>22) str. 149  Proponujemy uzupełnić legendę map o odniesienie emisji powierzchniowej do powierzchni, np. km<sup>2</sup>.</p>	Nie uwzględniono – uwaga niezrozumiała.
62	<p>23) str. 165  Działanie o kodzie MAZiPoPM10 - całkowity zakaz palenia odpadów biogenych (liści, gałęzi, trawy) w ogrodach oraz na innych obszarach zieleni w okresie od wiosny do jesieni, nie ma uzasadnienia ponieważ najwyższe stężenia benzo(a)pirenu odnotowuje się w miesiącach zimowych (załącznik nr 7).</p>	<p>Występowanie najwyższych stężeń w okresie zimowym nie oznacza, że ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego nie może wystąpić w okresie od wiosny do jesieni. Np. informacja o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu została przekazana przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w czerwcu 2013 r.</p>
63	<p>24) str. 165  Jako jednostkę kontrolną w zakresie działań krótkoterminowych proponuje się wskazać Prezydenta m.st. Warszawy a nie jednostkę podległą czyli Straż Miejską. Zaproponowane działania kontrolne, co do których przewidziany został udział Straży Miejskiej m.st. Warszawy, nie mieszczą się w zakresie kompetencji jednostki.  Nie należy określać jednostki kontrolującej dla zadania czasowy zakaz palenia w kominkach, ponieważ ma ono jedynie charakter zalecenia.</p>	Zapisy dotyczące jednostek kontrolnych wykreślono.

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
64	25) str. 166, 172 Proponujemy zastąpienie sformułowanie bezcelowe innym np. mało skuteczne.	Nie uwzględniono. Sformułowanie bezcelowe użyte w kontekście ograniczenia emisji punktowej w celu obniżenia stężeń benzo(a)pirenu jest poprawne i oddaje faktyczny stan rzeczy.
<b>Burmistrz Miasta i Gminy Nowe Miasto nad Pilicą</b>		
65	Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji tego programu niesie daleko idącą ingerencję w życie mieszkańców. Przykładem tego jest fakt, iż na terenach nadpilicznych występuje zabudowa letniskowa, w której budynki ogrzewane są wyłącznie kominkami. Wprowadzony w programie zapis o zakazie instalowania kominków naszym zdaniem jest bezzasadny, gdyż to wskazywałoby na wprowadzenie również zakazu instalowania pieców do celów grzewczych, ponieważ zarówno do ogrzewania kominkiem jak i piecem wykorzystuje się te same materiały.	Zmieniono zapis na: „Stosowanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów, umożliwiających ograniczenie emisji benzo(a)pirenu, dotyczących np. układu zabudowy zapewniającego przewietrzanie miast, wprowadzania zieleni ochronnej, zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz ustalania sposobu zaopatrzenia w ciepło tam, gdzie to możliwe oraz w zabudowie nowo planowanej”.
66	Informujemy, iż na terenie naszego miasta nie istnieje sieć ciepłota i nie będzie możliwe podłączenie budynków do takiej sieci. Ponadto zapis dotyczący stosowania ogrzewania proekologicznego jest również niezasadny, gdyż ta forma ogrzewania nie jest stosowana na naszym terenie z powodów ekonomicznych. W związku z powyższym prosimy o rozważenie usunięcia zapisu dotyczącego konieczności wprowadzenia odpowiednich zapisów do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych gmin.	Na terenie strefy mazowieckiej notowane są przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych w powietrzu. Za nieprzestrzeganie standardów jakości powietrza, na wniosek Komisji Europejskiej, w 2010 r., przeciwko Polsce zostało wszczęte postępowanie i Polsce grożą kary finansowe nakładane przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Kary takie zwykle są bardzo dotkliwe (od 300 000 do 1 000 000 EURO dziennie). Zatem konieczne jest ograniczenie emisji z indywidualnych systemów grzewczych, które są głównym źródłem emisji benzo(a)pirenu. Proponuje się, aby było to realizowane poprzez stworzenie systemu zachęt do wymiany systemów grzewczych. Natomiast zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego, dotyczące nowych budynków, są konieczne, żeby nie pogarszać sytuacji istniejącej, nie dokładać kolejnych źródeł emisji na terenach, gdzie już notowane są przekroczenia poziomów dopuszczalnych czy docelowych.
<b>Ł. M. z miejscowości W.</b>		
67	1. Chciałbym zauważyć, że: <ul style="list-style-type: none"> <li>• realizowanie konsultacji społecznych w okresie wakacyjnym nie sprzyja rzetelnemu ich przeprowadzeniu,</li> <li>• temat jest istotny dla wszystkich mieszkańców województwa a nie towarzyszy mu debata nad sytuacją jakości powietrza,</li> <li>• pojawiająca się w dokumencie perspektywa czasowa oddziaływania „programów” aż do roku 2023 jest bardzo długa.</li> </ul> Dlatego wnioskuję o przedłużenie terminu konsultacji i faktyczne ich przeprowadzenie z mieszkańcami, organizacjami społecznymi, i ekologicznymi województwa.	Przedłużenie terminu konsultacji społecznych nie jest możliwe, ponieważ ustawowy termin uchwalenia programów upływa w listopadzie 2013 r., a zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. <i>Prawo ochrony środowiska</i> (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.) za niedotrzymanie ustawowego terminu uchwalenia programów organ za to odpowiedzialny podlega karze pieniężnej od 10 000 do 500 000 zł. Konsultacje prowadzone są rzetelnie, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. <i>o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko</i> (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.) Perspektywa czasowa realizacji Programu do roku 2023 wynika z doświadczeń zarówno w województwie mazowieckim, jak i innych województwach. Proponowane działania są trudne do przeprowadzenia i wymagają czasu (np. edukacja ekologiczna) i pozyskania środków finansowych.
68	2. Kwoty pojawiające się w dokumencie są zadziwiająco niskie w porównaniu z kwotami przeznaczanymi na tworzenie przyczyn zanieczyszczenia. Jak wiadomo, również z samego dokumentu „programów”, źródła zanieczyszczeń w miastach są głównie liniowe. Tymczasem na przykład na rozbudowę kilkuset metrów ulicy władze Warszawy były gotowe przeznaczyć około 220 milionów złotych. Przy tak ustawionych relacjach kwot „programy” nie mają szans na realne oddziaływanie na środowisko. Dlatego wnioskuję o istotne zwiększenie kwot przewidzianych na przeciwdziałanie	Szacunkowe koszty redukcji emisji benzo(a)pirenu do poziomu, dzięki któremu możliwe jest dotrzymanie poziomu docelowego tego zanieczyszczenia (stężenie średnioroczne 1 ng/m <sup>3</sup> ) wynoszą: <ul style="list-style-type: none"> <li>– dla strefy mazowieckiej 8,85 mld zł,</li> <li>– dla aglomeracji Warszawskiej 1,9 mld zł,</li> <li>– dla Płocka 75 mln zł,</li> <li>– dla Radomia 72 mln zł.</li> </ul> Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że są to bardzo wysokie kwoty, przez co realizacja programów ochrony powietrza jest trudna.

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	zanieczyszczeniu powietrza.	
69	3. Bez określenia mierzalnych celów „programy” stanowią jedynie zbiór ogólnikowych postulatów. Znaczącą część objętości dokumentu stanowi po prostu stwierdzenie znanych i obserwowalnych faktów, informacji regularnie publikowanych przez WIOŚ. W „programach” brakuje właśnie programów. Dlatego wnioskuję o ustanowienie wskaźników celowych (końcowych) i etapowych (w ramach działań krótko- i średnioterminowych), które powinny zostać osiągnięte w wyniku realizacji „programów”.	Cel wskazany jest, jako stopień redukcji emisji z indywidualnych systemów grzewczych. W Programie wskazano również wymagane do osiągnięcia poziomu docelowego benzo(a)pirenu wielkości emisji, chociaż w powodów ekonomicznych nie nakazano ich realizacji. Przygotowany Program ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu jest zgodny z rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1028).

**Wójt Gminy Dąbrówka**

70	Opinia pozytywna pod warunkiem zapewnienia środków finansowych z budżetu państwa zapewniających gminie możliwość realizacji zadań określonych w Programie	Najbardziej kosztowne działania związane są z ograniczeniem emisji z indywidualnych systemów grzewczych. Mogą one być współfinansowane z różnych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Spośród dostępnych źródeł finansowania zadań wskazanych w POP wymienić również można: – uruchomiony w tym roku przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Program KAWKA, – Program Life, – Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko, – Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego.
----	---	--

**Starosta Płocki**

71	Na stronie 167 w pkt. 5 "SPOSÓB I TRYB POWIADAMIANIA PRZEZ WOJEWÓDZKI ZESPÓŁ ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO O ZAISTNIENIU PRZEKROCZEŃ STANDARDÓW JAKOŚCI POWIETRZA" w zdaniu "Tryb i zakres działań w przypadku ogłaszania alertu II" należy zmienić poziom II na poziom I.	Uwzględniono.
----	--	---------------

**Prezydent Miasta Ciechanowa**

72	Jako pierwsze z podstawowych wskazanych do realizacji na terenie strefy mazowieckiej działanie zapisano: ograniczenie emisji z indywidualnych systemów grzewczych poprzez przygotowanie i realizację programów ograniczenia niskiej emisji w miastach i gminach strefy (załącznik nr 3, str. 82). Realizacja tego zadania, jak wynika z opiniowanego projektu, wymagać będzie ponoszenia kosztów niewspółmiernych do osiąganego efektu ekologicznego, przy czym prawdopodobnie niewiele miast i gmin strefy mazowieckiej zdecyduje się na opracowywanie i realizację programów ograniczenia niskiej emisji, dlatego należałoby je ująć jako jedno ze wskazanych, ale końcowych działań, a podkreślić wagę działań promocyjnych i edukacyjnych kierowanych do różnych grup wiekowych i środowisk.	W związku z faktem, że na terenie strefy mazowieckiej notowane są przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych w powietrzu, za nieprzestrzeganie standardów jakości powietrza na wniosek Komisji Europejskiej, w 2010 r., przeciwko Polsce zostało wszczęte postępowanie i Polsce grożą kary finansowe nakładane przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości. Kary takie zwykle są bardzo dotkliwe (od 300 000 do 1 000 000 EURO dziennie). Dlatego konieczne jest równoległe prowadzenie działań związanych z ograniczeniem emisji z indywidualnych systemów grzewczych, które są głównym źródłem emisji benzo(a)pirenu oraz edukacyjnych. Ponadto, opracowywanie programów ograniczania niskiej emisji nie jest wymogiem obligatoryjnym. Program ograniczania niskiej emisji jest narzędziem, które może umożliwić mieszkańcom, za pośrednictwem gmin, pozyskanie środków finansowych na wymianę lub modernizację źródeł ciepła
73	W zawartym w załączniku nr 4 punkt 1 Harmonogramie rzeczowo-finansowym realizacji programu ochrony powietrza, w tym poszczególnych działań dla stref województwa mazowieckiego przy jednostkach realizujących zadanie nr 2 i 3 należałoby uwzględnić dodatkowo: podmioty gospodarcze, właścicieli	Uwzględniono.

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	czy użytkowników instalacji grzewczych (sieci, pieców).	
74	Również w punkcie 2 załącznika 4, tj. na liście działań, niewynikających z programu, poddanych analizie i przewidzianych do realizacji w kolumnie przy odpowiedzialnych za realizację zasadne byłoby ujęcie przy działaniach nr 1, 2, 3 i 4 dodatkowo: podmiotów gospodarczych czy użytkowników.	Uwzględniono.
75	Wykazane w zał. nr 5 działania krótkoterminowe, jako zalecenia (punkt 1) często nie będą możliwe do stosowania z różnych względów (np. ekonomicznych), a już zupełnie niemożliwe do egzekwowania. Wymienione zalecenia, powinny być ujęte i podkreślane przede wszystkim w działaniach promocyjno-edukacyjnych.	Załącznik 5 obejmuje zalecenia zmierzające do ograniczenia ryzyka wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych i docelowych w powietrzu. Określone w tym załączniku działania zakazowe wynikają z innych przepisów, są zakazane z mocy prawa. Kontrola ich przestrzegania może stanowić element edukacyjnej ekologicznej.
<b>Prezydent Miasta Pruszkowa</b>		
76	<p>Po zapoznaniu się z częścią ustaleń dotyczących zacytowanych uwarunkowań i założeń odnośnie obszaru Pruszkowa, informujemy, że ustalenia obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Pruszkowa zdezaktualizowały się.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– autostrada A-2 została wybudowana,</li> <li>– zarządca drogi wojewódzkiej nr 719 rezygnuje z realizacji planowanej trasy Książąt Mazowieckich,</li> <li>– rozwiązanie problemów ciepłownictwa miasta w oparciu o systemy grzewcze maksymalnie proekologiczne - w obszarach istniejącego zasięgu oraz w obszarach i programach predysponowanych do obsłużenia, w oparciu o zorganizowany system zaopatrzenia w ciepło, obecnie EC I , docelowo EC II. Nie będzie realizowana EC II.</li> </ul> <p>Zgodnie ze sporządzaną zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Pruszkowa:          Studium przewiduje realizację następujących elementów drogowych układu ponadlokalnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– realizacja nowej drogi wojewódzkiej „Paszkowianki”, jako zachodnie i północne obejście miasta Pruszkowa</li> <li>– wprowadzenie lokalnej komunikacji autobusowej,</li> <li>– wytworzenie układu ścieżek rowerowych,</li> <li>– objęcie całości miasta gazyfikacją przewodową,</li> <li>– rozwiązania problemów ciepłowniczych miasta zgodnie z Projektem założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną, 2010 r., w perspektywie miasto powinno dążyć do likwidacji przestarzałych i niskosprawnych ogrzewań bazujących na spalaniu węgla kamiennego (szczególnie ogrzewań piecowych) i zamianie ich na rzecz:             <ul style="list-style-type: none"> <li>– systemu ciepłowniczego z EC I istniejącej,</li> <li>– paliw niskoemisyjnych (gaz ziemny, olej opałowy, gaz płynny, energii elektrycznej)</li> </ul> </li> </ul>	Uwzględniono, wprowadzono zmiany.
<b>Wójt Gminy Nadarzyn</b>		
77	1. Należy wskazać możliwe zewnętrzne źródła finansowania modernizacji urządzeń grzewczych.	Działania związane są z ograniczeniem emisji z indywidualnych systemów grzewczych, czyli wymianą starych kotłów węglowych

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	<p>Jednym z działań wymienionych w programie jest realizacja celu określanego, jako ograniczenie niskiej emisji poprzez wyeliminowanie przestarzałych, nieefektywnych kotłowni, zorganizowanie wsparcia mieszkańców dla wymiany kotłów, termomodernizacji itp. Są to inwestycje kosztowne. W Gminie Nadarzyn problem starych systemów grzewczych na paliwo stałe (głównie węgiel) dotyczy starszej zabudowy, należącej często do ludzi o niskim statusie społecznym, nie posiadających środków na wymianę urządzeń grzewczych. Wydaje się zasadne wskazanie źródeł dofinansowywania tego rodzaju inwestycji m.in. dla tej grupy społecznej.</p>	<p>u osób fizycznych mogą one być współfinansowane z różnych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Spośród dostępnych źródeł finansowania zadań wskazanych w programie ochrony powietrza wymienić również można:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– uruchomiony w tym roku przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Program KAWKA,</li> <li>– Program Life,</li> <li>– Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko,</li> <li>– Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego.</li> </ul> <p>Zadaniem gminy w jest stworzenie systemu zachęt do wymiany systemów grzewczych.</p>
78	<p>2. W załączniku Nr 8 w Planie działań krótkoterminowych - wystąpienie ryzyka przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu wymieniony, jako działanie MaziOmPM10 zapis „Ogrzewanie mieszkań lepszym jakościowo paliwem” należałoby usunąć jako przepis martwy.</p> <p>W zał. Nr 8 w Planie działań krótkoterminowych - wystąpienie ryzyka przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu wymieniono jako działanie MaziOmPM10 „Ogrzewanie mieszkań lepszym jakościowo paliwem”, bez możliwości kontroli. Wobec braku możliwości kontroli oraz egzekucji takiego działania, zapis ten jest martwy.</p>	<p>Zadaniem programu ochrony powietrza jest wskazanie kierunków działań zmierzających do poprawy stanu jakości powietrza. Plan działań krótkoterminowych ma zmniejszyć ryzyko wystąpienia przekroczeń lub w przypadku ich wystąpienia ma ograniczyć czas ich trwania. Dlatego w Planie działań krótkoterminowych wskazano działania, które spełniają te wymagania. Realizacja tych zadań wymaga przeprowadzenia wcześniej kampanii informacyjno-edukacyjnej, która uświadomić mieszkańcom istnienie takiego planu i wskazać zakres stosowanych działań.</p>
79	<p>3. Należy uwzględnić konieczność dostosowywania regulaminów utrzymania czystości i porządku w gminach w zakresie niedopuszczalności spalania odpadów zielonych w przypadku selektywnego odbioru tych odpadów przez gminę.</p> <p>W zał. Nr 8 w Planie działań krótkoterminowych - wystąpienie ryzyka przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu wymieniony jako działanie MazIPAPM10 „Całkowity zakaz palenia odpadów biogennych (liści, gałęzi, trawy), w ogrodach oraz na innych obszarach zieleni”. Obowiązujące przepisy <i>ustawy o odpadach</i> (art.3 ust. 7) stwierdzają dopuszczalność spalania odpadów zielonych w przypadku braku ich selektywnego zbierania. Z kolei przepisy ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nakazują gminom dokonywanie selektywnego zbierania odpadów zielonych. W celu właściwego wykonywania tych obowiązków odpowiednie zapisy dotyczące zakazu spalania pozostałości roślinnych powinny znaleźć się w regulaminach utrzymania czystości i porządku w gminach. Obecność takich uregulowań w prawie miejscowym przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń zawartych w dymie, zawierających benzo(a)piren również poza przypadkami ryzyka przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu, Przepisy takie ułatwią egzekwowanie zakazu spalania odpadów zielonych na obszarze objętym selektywnym odbiorem, co ograniczy emisję zanieczyszczeń również poza okresem jesiennie zimowym.</p>	<p>Uwaga nie dotyczy programu ochrony powietrza.</p>
<b>Starosta Piaseczyński</b>		
80	<p>pozytywnie, pod warunkiem wykreślenia starosty, jako odpowiedzialnego za realizację działań z kolumny nr 3 tabeli zamieszczonej na str. 108,</p>	<p>Uwzględniono. Wykreślono z zadań nie wynikających z programu ochrony powietrza odpowiedzialnych za realizację.</p>

Lp.	Treść uwagi (wniosku)	Komentarz Departamentu Środowiska
	dotyczącej „Listy działań niewynikających z programu poddanych analizie i przewidzianych do realizacji	

Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – uwagi ogólne				
Lp.	Zapis w planie	Propozycja zmiany	Uzasadnienie	Komentarz Departamentu Środowiska
1	<b>Załącznik nr 8</b> do projektu programu ochrony powietrza <b>w województwie mazowieckim</b> , w którym został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu.	Należy wykreślić wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, jako jednostkę kontrolną we wszystkich rodzajach działań, dotyczących kontroli osób fizycznych.	1. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2013r., poz.686), do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy kontrola podmiotów korzystających ze środowiska w rozumieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.). Zgodnie z art. 3 pkt 20 lit. c ustawy - Prawo ochrony środowiska, jeżeli mówi się o podmiocie korzystającym ze środowiska - rozumie się przez to również osobę fizyczną niebędącą podmiotem, o którym mowa w lit. a, (tj. przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej), korzystającą ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia. <b>Organy Inspekcji Ochrony Środowiska nie mają uprawnień w zakresie kontroli osób fizycznych, które nie są podmiotami korzystającymi ze środowiska w rozumieniu art. 3 pkt 20 lit. c ustawy - Prawo ochrony środowiska.</b>	Uwzględniono.
2	Zapisy kodów stacji pomiarowych oraz współrzędnych geograficznych.	Należy skorygować dane dotyczące stacji pomiarowych w oparciu o informacje pochodzące z wojewódzkiego inspektoratu ochrony środowiska.	Błędne dane dotyczące poszczególnych stacji wskazane zostały w uwagach szczegółowych do poszczególnych planów ochrony powietrza.	Wyjaśnienie w części szczegółowej.
3	Dane wejściowe i wyjściowe przyjęte do modelowania, sposób modelowania.	Dane wyjściowe przyjęte do modelowania, sposób modelowania wymagają korekty.	Informacje co do zastrzeżeń w tym zakresie przedstawione są w uwagach szczegółowych do poszczególnych programów.	Wyjaśnienie w części szczegółowej.

Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – uwagi szczegółowe				
Lp.	Zapis w planie	Propozycja zmiany	Uzasadnienie	Komentarz Departamentu Środowiska
4	Str. 16 w tabeli	Dokonać korekty	W 2012 r. w punkcie w	Uwzględniono. Mapa została



**Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – uwagi szczegółowe**

Lp.	Zapis w planie	Propozycja zmiany	Uzasadnienie	Komentarz Departamentu Środowiska
	zamieszczonej w pkt. 2. OPIS LOKALIZACJI PUNKTÓW POMIAROWYCH jest wymienionych 6 stacji, a na mapie na str. 17 jest ich 7.	mapy na stronie 17 wykreślając stację w Ciechanowie.	Ciechanowie nie prowadzono pomiarów B(a)P.	poprawiona.
5	Str. 16 w tabeli zamieszczonej w pkt. 2. OPIS LOKALIZACJI PUNKTÓW POMIAROWYCH – dotyczy współrzędnych geograficznych stacji pomiarowej w Ostrołęce.	Dokonać korekty współrzędnych w uzgodnieniu z Wydziałem Monitoringu Środowiska WIOŚ w Warszawie.	Błędnie podane współrzędne geograficzne stacji pomiarowej w Ostrołęce.	Podano współrzędne zgodnie z danymi z PMŚ: E 21°35' 21,05" N 53°5' 2,52" Na stronie WIOŚ w Warszawie <a href="http://sojp.wios.warszawa.pl/?page=opisy-stacji&amp;t=3&amp;o=2&amp;site_id=42">http://sojp.wios.warszawa.pl/?page=opisy-stacji&amp;t=3&amp;o=2&amp;site_id=42</a> podano współrzędne: E 21°35' 21" N 53°5' 2,518". Zatem różnica jest na poziomie setnych części sekundy. Uwzględniono. Wprowadzono zmianę.
6	Str. 18 zapis błędny „Stacja należy do Wojewódzkiego o Inspektora Sanitarnego w Warszawie”.	Dokonać korekty zapisu. Zapis prawidłowy „Stacja należy do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie”.	Błędnie zapisano nazwę właściciela i użytkownika stacji.	Uwzględniono. Wprowadzono poprawki.
7	Str. 21 rozbieżność pomiędzy zapisem w tekście a legendą mapy w zakresie wielkości najwyższego stężenia średniorocznego o B(a)P.	Należy ujednoczyć dane w oparciu o faktyczną wielkość najwyższego stężenia średniorocznego B(a)P.	Str. 21 w opisie jest wymieniona najwyższa wartość B(a)P 6,9 ng/m <sup>3</sup> , a na mapie w legendzie podane wartości są od 6,85 ng/m <sup>3</sup> .	Uwzględniono. Wprowadzono poprawki.
8	Str. 21, 22, 24, 26 dotyczy modelowania i wyznaczania obszarów przekroczeń poziomów docelowych B(a)P w strefie mazowieckiej, aglomeracji warszawskiej, miasta Płock i miasta Radom.	Ustalić przyczyny występowania różnic w modelowaniu rozprzestrzeniania się B(a)P wykonanym na potrzeby programu ochrony powietrza i na potrzeby oceny rocznej za 2012 r.	Wyniki modelowania w POP szczególnie dla stref: aglomeracja warszawska i strefa mazowiecka znacząco różnią się od rozkładów stężeń publikowanych przez WIOŚ w ocenie rocznej (OR) za 2012 r. Wyniki modelowania nasuwają przypuszczenie o braku wystarczająco szczegółowej inwentaryzacji powierzchniowych źródeł emisji B(a)P z obszaru aglomeracji warszawskiej i miast z obszaru strefy mazowieckiej. Nawet pomiary pokazują wyższe stężenia B(a)P w strefie mazowieckiej niż w Warszawie, tym czasem wg modelowania prezentowanego w POP epicentrum stężeń B(a)P jest	Rozkłady stężeń różnią się ponieważ do modelowania wykorzystano inne dane wejściowe - emisja powierzchniowa została zinwentaryzowana przez Wykonawcę w trakcie przygotowania programu ochrony powietrza. Inwentaryzacja emisji powierzchniowej na terenie całego województwa mazowieckiego i w gminach sąsiadujących (dla określenia napływu na teren woj. mazowieckiego) została przeprowadzona przez Wykonawcę w skali gminy na podstawie wielkości zapotrzebowania na ciepło, ilości mieszkańców faktycznie zamieszkałych na terenie poszczególnych gmin, średniej wielkości mieszkań w poszczególnych

Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – uwagi szczegółowe

Lp.	Zapis w planie	Propozycja zmiany	Uzasadnienie	Komentarz Departamentu Środowiska
			<p>Warszawa (obszary objęte siecią gazową i siecią centralnego ogrzewania) i obszary w centrum Płocka i Radomia. Nie pokazano przestrzennych rozkładów udziałów poszczególnych kategorii emisji oraz napływu w stężeniach. Modelowanie w obrębie strefy mazowieckiej nie uwzględnia różnicy poziomów stężeń na obszarach wiejskich i na obszarach miast. Brak bardziej szczegółowej diagnozy przyczyn i identyfikacji obszarów najwyższych stężeń uniemożliwia zaproponowanie skutecznych i ekonomicznie racjonalnych działań naprawczych.</p> <p>W jakim stopniu uwzględniono napływ B(a)P spoza obszaru województwa. Ma to znaczenie szczególnie dla powiatów granicznych. POP pokazuje miasta powiatowe i obszary graniczne województwa, jako czyste. Nie pokazano porównania wyników modelowania i wyników pomiarów.</p> <p>Taka analiza jest prawnie zdefiniowanym warunkiem oceny jakości modelowania i jego przydatności do prowadzenia analiz (rozporządzenie MŚ z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu).</p> <p>Brak informacji o metodzie, skali modelowania oraz o metodzie interpolacji zastosowanej do opracowania wyników.</p>	<p>gminach. Do obliczeń wielkości emisji użyto wskaźników emisji benzo(a)pirenu pochodzących z "The EMEP/EEA air pollutant emission inventory guidebook" (Technical Report No 9/2009), które zostały przytoczone w „Dokumentacji do dostosowania Programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu do wymagań określonych w przepisach ustawy z dnia 13 kwietnia 2012 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw”, która była podstawą do przygotowania projektu uchwały poddanej opiniowaniu. Informacje o sposobie pokrycia zapotrzebowania na ciepło zaczerpnięte zostały z GUS (np. ilość mieszkań ogrzewanych gazem, ilość energii cieplnej sprzedana na ogrzewanie mieszkań) oraz z planów zaopatrzenia w ciepło, paliwa gazowe (...) tam, gdzie plany takie były dostępne.</p> <p>Sumaryczna emisja benzo(a)pirenu wyliczona w ten sposób jest wyższa od emisji benzo(a)pirenu z bazy przekazanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie. Można zatem domniemywać, że inwentaryzacja prowadzona na poziomie gminy jest wystarczająco dokładna dla potrzeb modelowania rozprzestrzeniania zanieczyszczeń w skali województwa. Na mapach (str. 52-53, 59-60, 64-65, 69-70) pokazano przestrzenne rozkłady stężeń generowanych przez te kategorie źródeł emisji, których udział jest znaczący, czyli powierzchniowe na terenie stref i napływ spoza poszczególnych stref. Napływ zanieczyszczeń spoza województwa mazowieckiego uwzględniono w modelowaniu, co zostało opisane w załączniku 2 do uchwały (str. 74-77 Bilans emisji napływowej benzo(a)pirenu w strefach).</p> <p>Porównanie wyników pomiarów i modelowania w punktach pomiarowych pokazano w „Dokumentacji do dostosowania Programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu do wymagań określonych w przepisach ustawy z dnia 13 kwietnia 2012 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw”, która była podstawą do przygotowania uchwały.</p>

**Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – uwagi szczegółowe**

Lp.	Zapis w planie	Propozycja zmiany	Uzasadnienie	Komentarz Departamentu Środowiska
				<p>Uzyskano niezgodność na poziomie dopuszczalnym przez rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1032). W ww. dokumentacji są również informacje o zastosowanym modelu. Dokumentacja jest do wglądu w Departamencie Środowiska Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie.</p>
9	Str. 31, 32, 33 róże wiatrów dla stacji pomiarowych.	Ustalić przyczyny różnic. Podać źródło danych meteorologicznych zastosowanych do modelowania i do wykreślenia róż wiatrów dla stacji.	Znaczące różnice publikowanych w opracowaniu róż wiatrów i analogicznych róż wiatrów publikowanych przez WIOŚ np. w OR za 2012 r.	Pokazane w projekcie uchwały róże wiatrów na str. 31-33 pochodzą z pomiarów meteorologicznych na stacjach pomiarowych monitoringu zanieczyszczeń powietrza, które zostały przekazane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie. Zostały one pokazane jedynie poglądowo, dla zobrazowania różnic w różnych punktach pomiarowych. Nie są to dane meteorologiczne użyte to przeprowadzenia modelowania rozprzestrzeniania zanieczyszczeń.

**Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – uwagi szczegółowe**

Lp.	Zapis w planie	Propozycja zmiany	Uzasadnienie	Komentarz Departamentu Środowiska
10	Str. 71 podano, że inwentaryzacja do programu była oparta o bazę emisji WIOŚ.	Opisać metodę inwentaryzacji emisji zastosowaną na potrzeby opracowania oraz zastosowane współczynniki szacowania. Uzasadnić merytorycznie tak duże różnice w inwentaryzacji w stosunku do inwentaryzacji WIOŚ.	Wielkości emisji liniowej podane w dokumencie są znacznie mniejsze, a emisja powierzchniowa jest ok. 3,5 razy większa niż emisja podawana przez WIOŚ. Inwentaryzacja emisji i napływów wykonywana przez WIOŚ w Warszawie wykonana jest w oparciu o metodykę zaakceptowaną przez GIOŚ.	Emisja liniowa benzo(a)pirenu pochodzi z bazy emisji przekazanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie i jest zgodna z przekazaną bazą. Wykonawca nie dysponuje bazą napływów wykonywaną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Napływ benzo(a)pirenu spoza województwa mazowieckiego został zinwentaryzowany przez Wykonawcę w trakcie prac nad przygotowaniem programu ochrony powietrza. Inwentaryzacja emisji powierzchniowej na terenie całego województwa mazowieckiego została przeprowadzona przez Wykonawcę w skali gminy na podstawie wielkości zapotrzebowania na ciepło, ilości mieszkańców faktycznie zamieszkałych na terenie poszczególnych gmin, średniej wielkości mieszkań w poszczególnych gminach. Do obliczeń wielkości emisji użyto wskaźników emisji benzo(a)pirenu pochodzących z "The EMEP/EEA air pollutant emission inventory guidebook" (Technical Report No 9/2009), które zostały przytoczone w „Dokumentacji do dostosowania Programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu do wymagań określonych w przepisach ustawy z dnia 13 kwietnia 2012 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw”, która była podstawą do przygotowania projektu uchwały poddanej opiniowaniu. Dokumentacja jest do wglądu w Departamencie Środowiska Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie